

Strasbourg, 14.11.2017
COM(2017) 673 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

Euroopa identiteedi tugevdamine hariduse ja kultuuri kaudu

Euroopa Komisjoni panus ELi juhtide kohtumisse Göteborgis 17. novembril 2017

Euroopa identiteedi tugevdamine hariduse ja kultuuri kaudu

Euroopa Komisjoni panus ELi juhtide kohtumisse Göteborgis 17. novembril 2017

„Haridus ja kultuur on võti tulevikku nii igapäevase jaoks isiklikult kui ka liidu jaoks tervikuna. Need muudavad olukorrad võimalusteks, peeglid akendeks ja aitavad sügavamalt mõista ka seda, mida tähendab eurooplaseks olemine kogu selle mitmekesisuses. Sel nädalal Göteborgis toimuval Euroopa juhtide kohtumisel peame haarama kinni võimalusest ning tegema kõik selleks, et haridus ja kultuur oleksid töökohtade loomise, majanduskasvu, sotsiaalse õigluse ja täieliku ühtsuse tõukejõududeks.“

(President Juncker, 14. november 2017)

„EL ei ole täiuslik, ent see on parim vahend, mis meil on meie ees seisvate uute väljakutsetega tegelemiseks. Me vajame ELi mitte üksnes rahu ja demokraatia tagamiseks, vaid ka meie rahvaste julgeoleku jaoks. Me vajame ELi, et rahuldada paremini nende vajadusi ja soove elada, õppida, töötada, liikuda ja edeneda vabalt kogu meie kontinendil ning saada kasu Euroopa rikkast kultuuripärandist.“

(Bratislava deklaratsioon, 16. september 2016)

„Me soovime näha liitu, mille kodanikel on uusi võimalusi kultuuriliseks ja sotsiaalseks arenguks ning majanduskasvuks. [...] [...] lubame teha tööd järgmiste eesmärkide saavutamise nimel [...] liit, kus noored saavad parima hariduse ja koolituse ning võivad õppida ja leida tööd kogu kontinendil; liit, mis hoiab alal meie kultuuripärandit ja edendab kultuurilist mitmekesisust.“

(Rooma deklaratsioon, 25. märts 2017)

Arutelu Euroopa tuleviku üle on täies hoos. Euroopa Komisjon algatas selle arutelu 2017. aasta märtsis, avaldades oma valge raamatu¹. President Juncker esitas oma 2017. aasta kõnes olukorrast Euroopa Liidus² seisukohad **ühtsema, tugevama ja demokraatlikuma Euroopa** saavutamiseks ning tutvustas konkreetset tegevuskava eesmärgiga korraldada Sibiuse Euroopa Ülemkogu kohtumine. Eesistuja Donald Tuski kutsel toimub see 9. mail 2019 ning sellel kohtumisel tuleks võtta vastu Euroopa tuleviku kohta otsused, mis on valmistanud ette juhtide tegevuskava³ kohaselt toimunud arutelude käigus.

Üks keskseid aruteluteemasid, mille kohta tuleb teha otsuseid, on **Euroopa sotsiaalne mõõde**. Komisjon on koostanud asjaomase aruteludokumendi,⁴ milles juhitakse tähelepanu Euroopa olulistele saavutustele selles valdkonnas. Euroopa ühiskond on maailmas kõige võrdsem ja kaasavam, samuti on Euroopas kõrge oodatav eluiga (keskmiselt 80,7 aastat) ning tugevad sotsiaalkaitseüsteemid, mis aitavad majanduskriisist välja tulla. Tööpuuduse määr väheneb (2017. aasta septembris 7,5 %-ni, mis on madalaim registreeritud näitaja alates 2008. aasta novembrist), kuid riikidevahelised erinevused on suured ning 18,4 miljonit

¹ COM(2017)2025

² https://ec.europa.eu/commission/state-union-2017_et

³ <http://www.consilium.europa.eu/et/policies/talinn-leaders-agenda/>

⁴ COM(2017)206

inimest on endiselt töötä, sealhulgas 3,7 miljonit noort. Samal ajal teatab 40 % Euroopa tööandjatest, et neil on raskusi leida majanduskasvu ja innovatsiooni kindlustamiseks vajalike oskustega töötajaid.

Mõtiskledes meie liidu tuleviku üle mõtiskleme ühtlasi ka **meie ühise identiteedi tugevuse** üle. Kui nii siin- kui ka sealpool piiri asuvad tegutsema populistlikud jõud või hakatakse levitama libauudiseid ja manipuleerima meie infovõrke, pannakse sellega proovile euroopalikud väärtused ja demokraatia ning on aeg, et Euroopa juhid ja ELi institutsioonid peavad tegutsema. Nad otsustasid 2017. aasta märtsis Roomas, et EL jääb ka edaspidi ainulaadseks projektiks, mille raames ja järgides juhtmõtet „**ühendatud mitmekesisuses**“ on EL ja liikmesriigid suutnud eri rahvaste ainuomaste tugevuste ja mitmekesisuse najal saavutada seninägematut edu. Kuuskümmend aastat pärast Rooma lepingute allkirjastamist on meie Euroopa identiteedi tugevdamine ikka veel oluline ning haridus ja kultuur on parimad suunanäitajad selle saavutamiseks.

Seetõttu otsustasid Euroopa juhid kohtuda 17. novembril 2017 Göteborgis, et arutada hariduse ja kultuuri edasist rolli ühtekuuluvustunde tugevdamisel ja kultuurikogukonna osaks olemisel.

See teatis on Euroopa Komisjoni panus juhtide kohtumisse. Selles käsitletakse keskseid probleeme ja pakutakse võimalikke lahendusi **kooskõlas subsidiaarsuse põhimõttega** ning arvestades asjaoluga, et haridus ja kultuur on poliitikavaldkonnad, kus otsuseid teevad eelkõige liikmesriigid riiklikul, piirkondlikul ja kohalikul tasandil. Liidu pädevus piirdub koostöö soodustamisega ning liikmesriikide meetmete toetamise ja täiendamisega. Lisaks sellele on liidu meetmetega ette nähtud programmide rahastamine (neist kõige pikaajalisemad ja populaarseimad on Erasmuse programm haridusvaldkonnas ja MEDIA alaprogramm kultuurivaldkonnas).

Teatistes esitatakse **Euroopa haridusruumi** visioon, mille aluseks on Euroopa uus oskuste tegevuskava⁵ ja Euroopa noortesse investeerimise algatused⁶. Haridus on osa lahendusest probleemile, kuidas tagada rohkematele inimestele inimväärne töö, vastata paremini majanduses tekkinud vajadusele teatavate oskuste järele ning suurendada Euroopa **vastupanuvõimet** nende kiirete ja põhjapanevate muutuste kontekstis, mis kaasnevad tehnoloogilise revolutsiooni ja üleilmastumisega. Viimati nimetatud aspekti käsitles komisjon oma **aruteludokumendis üleilmastumise ohjamise kohta**⁷. Selles osutati sotsiaal- ja hariduspoliitika kesksele rollile vastupanuvõime, innovatsiooni ja konkurentsivõime tagamisel. Euroopa ei paista silma kvaliteetsete oskuste pakkumise poolest, sest isegi kõige paremate tulemustega liikmesriigid jäävad maha Aasia arenenud riikidest. Euroopal on siiski ambitsioonikas soov kasutada ära kõik muudatustega kaasnevad võimalused.

Seetõttu on kõikide liikmesriikide ühine huvi kasutada ära hariduse ja kultuuri kui töökohtade loomise, sotsiaalse õigluse ja kodanikuaktiivsuse tõukejõudude täielik potentsiaal. Samuti

⁵ COM(2016)381

⁶ COM(2016)940: Investeerimine Euroopa noortesse; COM(2016)941: Hariduse täiustamine ja moderniseerimine; COM(2017)248: Koolide arendamine ja õpetamise täiustamine, et anda noortele edasiseks eluks hea stardipositsioon; COM(2017)247: ELi uue kõrghariduse tegevuskava kohta.

⁷ COM(2017)240

pakuvad haridus ja kultuur meile võimalust kogeda **Euroopa identiteeti kogu selle mitmekesisuses.**

1. Ambitsioonikas ühine hariduse ja kultuuri Euroopa tegevuskava

Euroopas toimub hulk olulisi muudatusi, mis on seotud järgmiste valdkondadega:

- jätkuv digiteerimine, automatiseerimine, tehisintellekt ja vajadus tehnoloogilise progressiga sammu pidada;
- töökorraldus tulevikus, selle mõju töötingimustele ning tulevased oskuste ja pädevuste vajadused;
- Euroopa heaoluühiskondade moderniseerimine, sotsiaalne kaasatus ning vajadus jagada majanduskasvu hüvesid ja vähendada ebavõrdsust, sealhulgas soolist ebavõrdsust;
- demograafilised suundumused, vananev tööjõud ja vajadus integreerida kultuuriliselt mitmekesine rändajatest elanikkond;
- uued suhtlusviisid, sotsiaalmeedia, libauudised ja vajadus parandada kõikide inimeste meediapädevust ning
- populismi ja ksenofoobia äkiline levik, vägivaldse radikaliseerumise oht ja vajadus tugevdada ühtekuuluvustunnet.

Haridus ja kultuur saavad olla ja peaksid olema osa lahendusest, mis aitab nende väljakutsetega tegeleda. Samuti peaksid need pakkuma viise kaasnevate võimaluste ärakasutamiseks.

- Haridus paneb aluse loovale ja tootlikule tööjõule, kes on teadus-, arendus- ja uuendustegevuse eestvedaja, ning suudab juhtida tehnoloogilist ja digitaalset arengut, mitte sellele pelgalt reageerida. Haridus ja kultuur annavad inimestele tööturul vajalikud oskused ning võimaldavad neil reageerida muutuvale olukorrale ja struktuurimuutustele või -häiretele. Haridus, koolitus, täienduskoolitus ja oskuste täiendamine lihtsustavad töökohavahetust. Haridus ja koolitus annavad inimestele võimaluse ise töökohti luua. Kõrge kvalifikatsiooniga ja paindlik tööjõud on sellise **vastupidava majanduse** selgroog, mis suudab šokkidega hästi toime tulla ja etendab maailmamajanduses proaktiivset rolli.
- Haridus ja koolitus on parimad vahendid tööalase konkurentsivõime suurendamiseks ja aitavad leida inimestel inimväärse töö. Need on parim kaitse töötuse, vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu. Hea ja kaasav haridus alates lapsepõlvest loob aluse **sotsiaalsele ühtekuuluvusele**, sotsiaalsele liikuvusele ja võrdsele ühiskonnale.
- Samal ajal aitavad haridus ja kultuur muuta Euroopat kohaks, kus tahetakse elada, õppida ja töötada, kohaks, mida iseloomustavad vabadus ja ühised väärtused, mida peegeldavad põhiõigused ja avatud ühiskond. Haridus on **kodanikuaktiivsuse** alus ning aitab ennetada populismi, ksenofoobiat ja vägivaldset radikaliseerumist.

- Euroopa kultuuriline mitmekesisus on tugevus, mis soodustab loovust ja innovatsiooni, kuid samas on olemas ühisjooned, mis moodustavad euroopaliku elulaadi olemuse. Haridusel ja kultuuril on keskne roll selles, et inimesed i) saaksid üksteist paremini tundma õppida, ilma et riigipiirid oleksid takistuseks, ning ii) kogeksid ja mõistaksid, mida tähendab olla eurooplane. Meie kultuuripärandi ja mitmekesisuse mõistmine ja säilitamine on meie kultuurikogukonna, meie ühiste väärtuste ja **identiteedi** säilimise eelduseks.

2. Liikuvuse edendamine ja piiriülese koostöö hõlbustamine

Euroopas saavad inimesed vabalt õppida, töötada, reisida ja mõtteid jagada. Euroopa projekti eesmärk on alati olnud piiride kaotamine ja vaba liikumise võimaldamine. Kaupade siseturg on saanud tegelikkuseks, kuid hariduse ja kultuuri valdkonnas ei ole see nii. Teisalt väljendavad nii õppurid kui ka kultuuri- ja loometöötajad kõikides liikmesriikides piiriülese koostöö ja liikuvuse vastu üha suuremat huvi, mis saab alguse haridus- ja kultuurikogukonnast endast.

Üheks õpilaste liikuvuse takistuseks on asjaolu, et Bologna protsessist⁸ ja muudest Euroopa Nõukogu koostööraamistikest olenemata ei olda alati valmis tunnustama **kõrgharidusdiplomeid** teistes liikmesriikides. See tähendab, et ilma mõjuva põhjuseta takistatakse noortel minna teise riiki õppima või tööle. See on käest lastud võimalus anda noortele hea haridus ning takistab ideede levikut, ülikoolide tööd, teadusuuringuid ja innovatsiooni. See takistab endiselt ka tõeliselt integreeritud Euroopa tööturu loomist.

Arvukad haldus- ja bürokraatlikud takistused ei võimalda **ülikoolidel**, teistel kõrgharidusasutustel ja koolitusteenuste osutajatel teha sujuvat piiriülest koostööd. Endiselt on erandiks õppe- ja koolitusprogrammid, mille läbimise tulemusel saadakse kvalifikatsioon, mida tunnustatakse automaatselt enam kui ühes riigis. See muudab kõrgkooli lõpetanute elu keerulisemaks ja seab tõkkeid ülikoolidele, kes peavad tegelema haldusküsimustega, selle asemel et keskenduda tiptasemel teadusele.

Maaailma 50 parima ülikooli rahvusvahelises edetabelis on ainult 10 ELi ülikooli. On oluline, et Euroopa oleks ka edaspidi koht, kus tahetakse õppida, ja tulevikus oleks rohkem Euroopa ülikooli rahvusvahelise edetabeli tipus. Selleks et toetada meie kõrgharidusasutuste tiptaset ja tugevdada meie ELi kuulumise tunnet, rahastatakse ELi eelarvest väikest hulka Euroopa kõrgharidusasutusi, kus pakutakse Euroopa-teemalist haridust. Need kõrgkoolid on Euroopa Ülikool-Instituut Firenzes, Euroopa Kolledž (Brugge ja Natolin), Euroopa Avaliku Halduse Instituut Maastrichtis, Euroopa Õigusakadeemia Trieris ja Euroopa Rahvusvaheline Koolituskeskus Nice'is. Samal põhjusel peaksid ELi institutsioonid ja liikmesriigid toetama Euroopa ja riikidevahelise valitsemise kooli asutamist Firenzes. Selles koolis saaksid liikmesriikide haldusasutuste ning erasektori ja kodanikuühiskonna asutuste juhid koolitust ELi asjade valdkonnas. EL toetab ka Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituuti (EIT), kus loova mõtlemisega inimesed saavad arendada uusi ideid ja ettevõtlusprojekte.

⁸ Bologna protsess käivitati 1999. aastal ja see on valitsustevaheline protsess, mis lihtsustab kõrgharidusdiplomite vastastikust tunnustamist 48 riigi vahel.

EL on juba saavutanud suurepäraseid tulemusi **liikuvuse aktiivse edendamise** valdkonnas. Heaks näiteks on üliõpilased, aga ka keskkooliõpilased, kutseharidust omandavad õppijad ning noored spetsialistid ja õpetajad programmi „Erasmus+“ raames. Hiljuti moodustas komisjon Euroopa solidaarsuskorpuse, mis pakub uusi võimalusi vabatahtlikuks tegevuseks, praktikaks ja tööks 18–30aastastele ELi noortele. 2017. aastal on projekt „Move2Learn Learn2Move“ andnud Euroopa noortele võimaluse Euroopat avastada ja tundma õppida.

Liikuvust edendavate ELi meetmete tuntuim näide on üks populaarsemaid ELi programme **programm „Erasmus+“**⁹ ja selle eelkäijad. 30 aasta jooksul on programmi „Erasmus+“ raames 9 miljonit inimest õppinud, osalenud koolitusel, õpetanud või töötanud vabatahtlikuna teises riigis. Räägitakse Erasmuse põlvkonnast. On leidnud kinnitust, et programmis osalenud inimestel on tööturul suurepäraseid võimalused. Üleilmastumise ajal muutuvad sellised kogemused veelgi väärtuslikumaks. Siiski võib ka täna väita, et **ainult 3,7 % noortest saab sellises liikuvuses osaleda**. Samuti on liikuvus väljaspool neid väljakujunenud raamistikke endiselt keeruline just eespool kirjeldatud põhjustel.

Kui Euroopa juhid ja kodanikud tahavad avatud Euroopat, kus õpiliikuvus on enesestmõistetav, ning kui Euroopa tahab ka edaspidi olla tipptaseme maailmajagu, koht, kus tahetakse õppida, tegeleda teadusuuringutega ja töötada, on aeg tegutseda **Euroopa haridusruumi** loomise nimel. Kuigi liidul ei ole pädevust võtta hariduse ja kultuuri valdkonnas samasuguseid ühtlustavaid meetmeid nagu muudes valdkondades, on ELis võimalik ja soovitatav teha koostööd.

Edasised sammud (allpool esitatud ideede kohta, mis eeldavad ELi rahastamist 2020. aastale järgneval perioodil, tehakse lõplikud otsused üksnes ELi rahanduse üle toimuva tulevase arutelu ja järgmise perioodi mitmeaastase finantsraamistiku raames):

- valmistada Euroopa haridusruumi olulise osana ette ettepanek, mis käsitleb **nõukogu soovitud kõrgharidus- ja koolidiplomite / välismaal veedetud õppeperioodide vastastikuse tunnustamise kohta**. Sellega võiks kaasneda uus kord, mis võtab arvesse seniste koostöökavade raames saadud kogemusi ning mille kohaselt lihtsustatakse tunnustamist ja edendatakse koolitus- ja elukestva õppe tunnistuste piiriülest valideerimist (*Sorbonne'i protsess*);
- edendada läbiproovitud **programmi „Erasmus+“** kõikides juba osalevates õppurite kategooriates (õpilased, üliõpilased, praktikandid, õpipoisid ja õpetajad), et kahekordistada 2025. aastaks osalejate arv ja kaasata ebasoodsatest oludest pärit õppurid;
- käivitada 2019. aastal katseprojekt, mille eesmärk on võtta 2025. aastaks kasutusele **ELi üliõpilaspilet** kõikidele liikuvatele üliõpilastele, et lihtsustada nende piiriülest liikuvust ja luua kasutajasõbralik võimalus akadeemiliste tulemuste säilitamiseks;
- tegutseda **Euroopa ülikoolide** loomise nimel; need ülikoolid peaksid saama luua võrgustikke ja teha sujuvat piiriülest koostööd ning suutma rahvusvaheliselt konkureerida;

⁹ <https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/>

samuti tuleks tegutseda eesmärgiga luua Euroopa ja riikidevahelise valitsemise kool (asukohaga Itaalias, Firenzes, Euroopa Ülikool-Instituudi juures).

3. Investeerimine inimestesse ja nende haridusse

Haridusse investeerimine on kõikide liikmesriikide ja kogu Euroopa **ühine huvi**, sest haridus aitab luua töökohti, suurendada majanduskasvu ja heaolu ning toetab ülespoole suunatud majanduslikku ja sotsiaalset lähenemist nii liikmesriikide vahel kui ka liikmesriikides endis. Investeerimine kooliharidusse ja koolitusse ning oskuste täiendamisse kogu eluea jooksul tasub ennast ära nii üksikisiku kui ka riigi seisukohalt. Haridus aitab saavutada majanduslikke ja sotsiaalseid eesmärke. Lisaks sellele on haridus õigus, mis on sätestatud Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklis 14, ehkki selle õiguse kohaldamisala piirneb ELi institutsioonide ja asutuste meetmetega ning seda kohaldatakse liikmesriikide suhtes ainult juhul, kui nad rakendavad ELi õigust.

Euroopa haridus- ja koolitussüsteemid on üldiselt kvaliteetsed, kuid esineb ka puudusi. Liiga paljud õpilased omandavad ainult madalal tasemel pädevused. Hiljuti suurenes **madala õppeedukusega õpilaste** osakaal loodusteaduses 25 %. Madala õppeedukusega õpilaste osakaal matemaatikas on juba aastaid olnud ligikaudu 20 %. Neil noortel tekib tööturul suuri probleeme. 20 % ELi tööealise elanikkonna kirja- ja arvutamisoskus on kehv. 44 % ELi elanikkonnast on väheste digitaaluskustega. Kuna oskuste nõudlus suureneb pidevalt, ei kao see probleem kuskile.

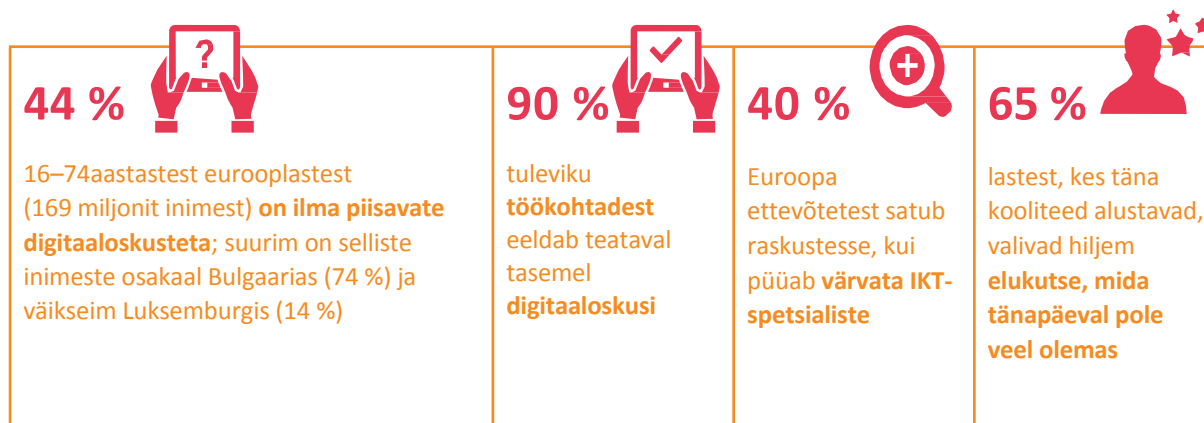
OECD korraldatud rahvusvahelise õpilaste hindamise programmi (PISA) viimase uuringu tulemused näitavad, et ELis on iga viienda õpilase lugemisoskus ning tulemused matemaatikas ja loodusteadustes ebapiisavad. Ajavahemikul 2012–2015 on haridusalane edasijõudmine ELis tervikuna veelgi halvenenud. Nendes riikides, kes osalesid 2012. aastal OECD täiskasvanute oskuste uuringus (PIAAC), on 5–28 % täiskasvanutest ainult väheste kirjaoskusega ja 8–32 % ainult väheste arvutusoskusega.

Teine probleem on seotud **võrdsete võimalustega**. Halbade õpitulemustega õpilased on enamasti pärit ebasoodsatest oludest (st kodudest, kus sissetulek on väike või vanemate haridustase madal). See näitab, et haridus ei paku sageli sotsiaalse liikuvuse võimalust tegelikult. Kvaliteetne haridus ei tähenda ainult häid tulemusi, vaid ka seda, et *kõikidele* õpilastele tagatakse heade tulemuste saavutamiseks vajalik toetus.

Kvaliteetse hariduse tagamiseks peab haridussüsteem, sealhulgas kutseharidussüsteem, pakkuma kõiki teadmisi, oskusi ja pädevusi, mida peetakse tänapäeva maailmas oluliseks. Kuna vajadus oskuste järele muutub kiiresti, on oluline töökohal toimuv väljaõpe kas praktikana või elukestva õppena laiemalt ning ettevõtetel on hariduse ja tööstuse partnerlustes tähtis osa. Selleks et tehnoloogia arengust kasu saada, tuleb tegeleda praeguste puudustega selliste digitaaluskuste õpetamisel nagu kodeerimine või küberturvalisuse alased oskused, meediakirjaoskus ja ettevõtlusoskused. Lisaks sellele peavad noortel olema sotsiaalsed oskused, kodanikupädevus ja õppimisoskus, et täielikult osaleda mitmekesisel ja kiiresti

muutuvas ühiskonnas. Tuleb teha rohkem jõupingutusi selliste põhjalike õppekavade koostamiseks, kuhu on kaasatud kõik nimetatud **võtmepädevused**.

Omaette küsimus on **keeleõpe**. Euroopa integratsiooniprotsess eeldab head keeleoskust. Mitmekeelsus on Euroopa kultuurilise mitmekesisuse üks tähtsamaid varasid, samal ajal aga ka üks suurimaid väljakutseid. Peaaegu pooled ELi kodanikud räägivad ja mõistavad ainult oma emakeelt. Samas on valdavas enamikus liikmesriikides¹⁰ kõikide üldharidust omandavate õpilaste jaoks kohustuslik õppida kaht võõrkeelt.

Lisaks sellele on probleemiks, et ainult vähesed (eriti puudutab see tüdrukuid) otsustavad õppida **loodusteaduste, tehnoloogia, inseneriteaduste ja matemaatika** valdkonna erialasid. Sellega on seotud ka probleem, et õpilastel ei ole piisavalt võimalusi interdistsiplinaarsete õppekavade läbimiseks ning liiga vähesed kombineerivad loodusteadusi ja tehnoloogiat kunstiga. Nii tekib oht, et kujuneb välja tööjõu ja oskuste nappus, mis võib pidurdada innovatsiooni ja vähendada konkurentsivõimet.

Edasised sammud:

- valmistada ette nõukogu **soovitus, mis käsitleb keeleõppe parandamist** Euroopas; soovitus tuleks sätestada eesmärk, et 2025. aastaks peaksid kõik keskhariduse omandanud noored eurooplased oskama lisaks oma emakeel(tele) veel kahte keelt heal tasemel;
- praeguse ELi koostöö ümberkujundamise käigus näha 2025. aastaks ette ambitsioonikamad nõukogu **sihttasemed**, mis käsitlevad madala õppeedukusega õpilaste osakaalu ja madala haridustasemega noori (esimene sihttase tuleks alandada 15 %-lt 10 %-le, teine 10 %-lt 5 %-le). **Digitaaloskuste ja ettevõtlusoskuse** jaoks tuleks leppida kokku uued sihttasemed;
- **ajakohastada** 2018. aasta alguses **soovitus**, mis käsitleb võtmepädevusi.

Parema hariduse aitavad tagada kolm peamist tegurit. Esimene neist on **õpetajate ja õpetamise** kvaliteet. Õpetajal on keskne roll oskuste, pädevuste ja teadmiste edastamise protsessis, aga ka noortele juba varakult rahvusvaheliste tulevikuväljavaadete tutvustamisel. Mida parem õpetaja, seda parem tulemus. Kuid paljud õpetajad jäävad lähiaastatel pensionile

¹⁰ Kahe keele õppimine ei ole kohustuslik, vaid on vabatahtlik Belgias (Belgia prantsuskeelses kogukonnas), Saksamaal, Iirimaa, Hispaanias, Horvaatias, Ungaris ja Ühendkuningriigis.

ning õpetajakohad tuleb täita kvalifitseeritud ja motiveeritud inimestega. Selleks tuleb neile pakkuda suurepärase koolitust ning atraktiivseid väljavaateid kutsealaseks arenguks ja head tasu.

Teine teemadering on seotud **elukestva õppega**. Noored inimesed veedavad enamiku oma ajast haridust omandades, kuid pärast õpingute lõpetamist väheneb oma pädevustesse investeerimine, jäädes enamikul inimestest ülejäänud elu jooksul samale tasemele. Elukestev õpe pakub võimaluse ümber- ja täiendusõppeks, kuid ainult vähesed täiskasvanud kasutavad seda võimalust ning enamik neist on juba kõrge kvalifikatsiooniga. Enamik väheste oskustega täiskasvanuid, sealhulgas need, kelle põhioskused on tagasihoidlikud või kellel on ebakindel või katkendlik töösuhe, ei osale elukestvas õppes. ELi riikide vahelised erinevused elukestvas õppes osalemises on märkimisväärsed. Oluline on püüelda suurema ühtsuse poole ja püüda suurendada elukestvas õppes osalevate inimeste osakaalu. Nii oleks võimalik Euroopas oluliselt suurendada oskuste- ja teadmistepagasit. Veel poole sajandi eest tagas põhiharidus turvalise toimetuleku, tänapäeva kiiresti muutuv maailmas on turvalisuse tagajaks elukestev õpe.

Samas on tõendeid selle kohta, et lapse hea alusharidus loob kindla aluse õppimiseks koolis ja kogu elu jooksul. Tegelikult esineb aga puudujääke seoses sellise hariduse kättesaadavuse, kvaliteedi ja taskukohasusega.

Kolmas tegur on **innovatsiooni ja digitaal tehnoloogia** kasutamine **hariduses**. Need pakuvad õpetamiseks ja õppimiseks uusi võimalusi, kuid Euroopas ei kasutata neid võimalusi piisavalt. Liiga paljudel koolidel ei ole ikka veel juurdepääsu kiirele ühendusele ja digitaalseadmetele ning nende valdkondade kutsearendusprogrammides ei osale piisavalt õpetajaid.

Edasised sammud (allpool esitatud ideede kohta, mis eeldavad ELi rahastamist 2020. aastale järgneval perioodil, tehakse lõplikud otsused ELi rahanduse üle toimuva tulevase arutelu ja järgmise perioodi mitmeaastase finantsraamistiku raames):

- suurendada toetust õpetajatele, edendades nende liikuvust Euroopas ja **eTwinningu võrgustiku** kaudu, eesmärgiga jõuda 2020. aastaks 600 000 kasutajani, pakkudes **ELi õpetajate akadeemia** loomise raames laialt avatud e-õpet;
- hoogustada elukestva õppe soodustamist, sätestades kõrgema **sihttaseme elukestvas õppes osalemiseks** (2025. aastal 25 %);
- valmistada ette nõukogu **soovitus, mis käsitleb alushariduse ja lastehoiu kvaliteediraamistikku**, ja kehtestada kõrgem **ühine sihttase**, mille kohaselt tuleks tagada koht koolieelses lasteasutuses vähemalt 95 %-le lastest vanuses 3. eluaastast kuni kohustusliku koolieani;
- töötada välja uus **digiõppe tegevuskava**, et **edendada uuenduslikku, personaalset ja digitaalset õppemetoodikat** ning tehnoloogiaid, mis aitavad parandada õpiväljundeid; saavutada **uus ELi ühenduvuse eesmärk**: tagada kõikidele koolidele 2025. aastaks juurdepääs ülikiirele lairibaühendusele.

4. Euroopa identiteedi tugevdamine ja kultuuripärandi tundmise parandamine

Vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriigi põhimõtte järgimine, inimõigused ja väärikas kohtlemine on Euroopa Liidu aluseks olevad põhiväärtused. Need moodustavad osa meie Euroopa identiteedist. Nooremate põlvkondade liikmete hulgas **kodanikuaktiivsuse ja ühiste väärtuste edendamisel on keskne roll haridusel, kultuuril ja spordil**. Ühendades need kohalikes kogukondades elluviidavates konkreetsetes projektides, toetatakse Euroopa identiteedi tugevdamist. Selliseid algatusi nagu Euroopa koolipäev¹¹ tuleks taas toetada ja ulatuslikumalt arendada.

EL kaitseb ja väärtustab Euroopa kultuuripärandit mitmesuguste meetmetega ning pakub toetust kultuuri- ja loomesektorile. Ta on ka sätestanud reguleeriva raamistiku, mille eesmärk on parandada autorite ja loovisikute loome-, levitamise ja tasustamise tingimusi digimaailmas.

Kultuuri ja identiteediga seotud saavutusi on keeruline mõõta, kuid kultuuritegevus annab inimestele häid kogemusi, aitab üksteist paremini tundma õppida ja mõista, mida tähendab olla eurooplane. Sellega seoses ellu kutsutud **Euroopa kultuuripealinna**¹² algatuse raames on kultuurilist mitmekesisust edendatud juba 30 aastat. Samas ei tohi alahinnata kultuurimajanduse majanduslikku tähtsust. Euroopa kultuuri- ja loomesektorid moodustavad ligikaudu 4 % Euroopa SKPst ja seal leiab tööd 8 miljonit eurooplast.

Euroopa kultuuripärandiaasta 2018¹³ annab võimaluse suurendada teadlikkust kultuuri tähtsusest ja kultuuripärandist ning eelkõige meenutada, et kultuuripärand *kuulub meile kõigile*. Samuti on see hea võimalus juhtida tähelepanu kultuuripärandi suurele majanduslikule rollile. See on ka võimalus näidata, kuidas digitaalsed vahendid saavad parandada kultuuri kättesaadavust, ja tuua esile sellised algatused nagu **Europeana**,¹⁴ mille raames edendatakse digitaalsete vahendite abil juurdepääsu raamatukogudes, arhiivides ja muuseumides leiduvale kultuuripärandile.

Programm „Loov Euroopa“¹⁵ toetab kultuuriprojektide piiriülest levikut, kunstnike liikuvust ja Euroopa filmide ulatuslikku levitamist. Selle raames loodud kultuuri- ja loomesektorite tagatisrahastu eesmärk on suurendada kultuuri- ja loomesektoris tegutsevate väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete juurdepääsu rahastamisele ning arendada kultuuriväärtustel ja/või kunstilisel ja muul loomingulisel väljendusel põhinevaid tegevusi. Tagatisrahastu on tegutsenud alates 30. juunist 2016 ja selle eelarve ajavahemikuks 2016–2020 on 121,4 miljonit eurot. Turuletulek on siiani suurenenud, garantiilepingud on juba allkirjastatud Hispaania, Prantsusmaa ja Rumeeniaga. Ettevalmistamisel on neli lepingut Belgia, Itaalia ja Tšehhi Vabariigiga. Programmi „MEDIA“ raames on alates 1991. aastast

¹¹ Euroopa koolipäev on hea näide selle kohta, kuidas õpilased saavad Euroopaga suhelda. Saksamaa eesistumise ajal liidukantsleri Angela Merkeli 2007. aastal algatatud projekt pakub Saksamaa õpilastele võimaluse Euroopat paremini tundma õppida. Koolidesse kutsutakse külla erineva poliitilise tasandi poliitikuid ja Euroopa institutsioonide ametnikke, kes arutavad õpilastega Euroopa teemal.

¹² https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/capitals-culture_en

¹³ https://ec.europa.eu/culture/european-year-cultural-heritage-2018_en

¹⁴ <https://www.europeana.eu/portal/et>

¹⁵ <https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/>

investeeringud 2,5 miljardit eurot Euroopa filmidesse ja audiovisuaaltoodetesse, toetades nende tegemist ja piiriülest levitamist.

Sellised nähtused nagu libauudised ja alternatiivsed faktid seavad kvaliteetse ajakirjanduse ja reportaažide tegemise üha suuremate probleemide ette ning meediavabaduse, meedia mitmekesisuse ja läbipaistvuse toetamiseks Euroopas on vaja astuda otsustavamaid samme. Kuigi meedia ei kuulu otseselt Euroopa pädevusse, on EL olnud juba aastaid tihedalt seotud ringhäälinguettevõtjaga **Euronews**. Euronewsi asutasid 1993. aastal Euroopa mitme riigi avalik-õiguslikud ringhäälinguorganisatsioonid. Eesmärk oli luua Euroopa avalik-õiguslik ringhäälinguorganisatsioon, kes pakuks üleeuroopalise ulatusega sõltumatut ja kvaliteetset teavet. Tol ajal oli projekti eesmärk tugevdada Euroopa identiteeti. Seetõttu on EL, ilma et temast oleks saanud aktsionär, andnud kanalile rahalist toetust, aidates kaasa teleülekannete edastamisele üheksas ELi keeles, aga ka araabia ja pärsia keeles. ELi rahaline toetus moodustab täna 36 % Euronewsi eelarvest (25 miljonit eurot aastas).

Aastate jooksul on Euroopa riikide avalik-õiguslikest ringhäälinguorganisatsioonidest saanud vähemusaktsionärid, kuid suurenenud on ELi mittekuuluvate riikide eraõiguslikele ringhäälinguorganisatsioonidele ja kolmandate riikide erainvestorite osalus. Tuntakse suurenevat muret selle üle, kas kanal, kes jätab vaatajatele mulje, et on Euroopa avalik-õiguslik ringhäälinguorganisatsioon, kajastab alati Euroopas levinud arvamuste mitmekesisust ja euroopalikke väärtusi. See olukord teeb poliitilisel tasandil vajalikuks arutelu ja otsustamise selle üle, mida ootab EL Euronewsilt tulevikus. Sellesse protsessi tuleks tihedalt kaasata Euroopa Parlament.

Edasised sammud (allpool esitatud ideede kohta, mis eeldavad ELi rahastamist 2020. aastale järgneval perioodil, tehakse lõplikud otsused ELi rahanduse üle toimuva tulevase arutelu ja järgmise perioodi mitmeaastase finantsraamistiku raames):

- valmistada ette **nõukogu soovitus, mis käsitleb ühiseid väärtusi, kaasavat haridust ja õpetamise Euroopa mõõdet;**
- suurendada 2020. aastaks rahastamisvõimet **kultuuri- ja loomesektorite tagatisrahastu** raames, et võimaldada suurema hulga riikide pankadel ja muudel finantseerimisasutustel oluliselt suurendada kultuuri- ja loomesektoris tegutsevate väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete rahastamist;
- käivitada aastaks 2020 **strateegia #Digital4Culture**, mille eesmärk on kultuuri ja digilahenduste ühendamise ning digitaalsete võimaluste kasutamine kultuuri positiivse mõju suurendamiseks majanduses ja sotsiaalvaldkonnas;
- muuta ja tugevdada aastaks 2025 **Euroopa kultuurivaldkonna tegevuskava**, võttes aluseks aluslepingus sätestatud kultuurilise integreerimise põhimõtte, et edendada liidu kultuurilist mõõdet, eelkõige tugevdades kultuuri ja väärtuste kaudu Euroopa identiteeti;
- tugevdada **Euronewsi** Euroopa mõõdet.

5. Järeldused ja tulevik

Euroopa on ühistel väärtustel ja edukal majandusintegratsioonil, eelkõige siseturul, põhinev kultuurikogukond. Euroopa Liidu sotsiaalne turumajandus on euroopaliku eluviisi tunnus: see ühendab endas majandusvabaduse ja sotsiaalsed põhimõtted, nagu kirjeldatud Euroopa sotsiaalõiguste sambas.

Haridus ja kultuur on poliitikavaldkonnad, kus otsuseid teevad eelkõige liikmesriigid ja nende piirkondlikud või kohalikud ametisutused. Euroopa Liidul on oluline täiendav roll, eelkõige piiriüleste tegevuste korral (tuntuimad näited ELi meetmete kohta on programmid „Erasmus+“ ja MEDIA). Hariduse ja kultuuri täieliku potentsiaali ärakasutamine on kõikide liikmesriikide ühine huvi. Ühised jõupingutused võimaldaksid Euroopal tervikuna meie ees seisvate väljakutsetega paremini toime tulla.

Visioon aastast 2025 loob meile pildi Euroopast, kus õppimist ja teadustööd ei takista piirid. Euroopast kui maailmajaost, kus on tavaline viibida kas õppimise või töö tõttu muus riigis ja kus enamik inimesi räägib lisaks oma emakeelele veel kahte keelt. Maailmajagu, mille elanike identiteedi oluline osa on olla eurooplane, kes tajub Euroopa kultuuripärandit ja selle mitmekesisust.

Selle visiooni elluviimine peab olema ühine ettevõtmine. Selleks tuleb tegutseda koos ja **ühise tegevuskava** kohaselt, järgides subsidiaarsuse põhimõtet.

Ühise tegevuskava keskmes on idee tegutseda ühiselt **Euroopa haridusruumi** loomise suunas. See haridusruum põhineks usaldusel, vastastikusel tunnustusel, koostööl ja parima tava vahetamisel, liikuvusel ja majanduskasvul, ning see tuleks luua aastaks 2025, kasutades selleks muu hulgas järgmisi võimalusi ja vahendeid:

- muuta õpiliikuvus kõikidele kättesaadavaks;
- kaotada kvalifikatsioonide tunnustamise takistused nii koolides kui ka kõrgharidusasutustes;
- moderniseerida õppekavade väljatöötamist;
- edendada keeleõpet;
- luua maailmatasemel Euroopa ülikoole, kes suudaksid teha takistusteta piiriülest koostööd;
- täiustada haridust, koolitust ja elukestvat õpet;
- edendada digiajastul innovatsiooni hariduses;
- pakkuda õpetajatele rohkem tuge
- ning säilitada kultuuripärandit ja edendada nii Euroopa identiteeti kui ka kultuuri.

Inimestesse investeerimine ei ole tasuta. Selleks et see ambitsioonikas ühine tegevuskava oleks usutav, peab Euroopa Liit investeerima inimestesse. Selleks et toetada noori kogemuste omandamisel teistes liikmesriikides, on vaja märkimisväärsed rahalisi vahendeid. Poliitilised püüdlused peavad olema kooskõlas vahenditega ja seetõttu peavad need kajastuma tulevastes aruteludes ELi rahanduse üle.

Muudes valdkondades ei ole vaja uusi rahalisi vahendeid, vaid koostööd: nt ühtlustades haridusdokumentide tunnustamist käsitlevad õigusnormid või kõrvaldades piiriülese liikuvuse ja koostöö õiguslikud takistused.

Liikmesriigid juba investeerivad keskmiselt ligi 5 % SKPst oma haridussüsteemi. Liikmesriikidevahelised erinevused on siiski suured: osa neist investeerib umbes 4 % või vähem (Rumeenia), teised see-eest kuni 7 % (Taani). Jõupingutused, mida tehakse ülespoole suunatud lähenemise suunas **eesmärgiga muuta Euroopa tipptaseme maailmajaoks**, eeldavad teatavates liikmesriikides suuremaid investeeringuid haridusse, et vähendada vahet ELi keskmisega.

ELi tasandi investeeringud haridusse ja koolitusse täiendavad liikmesriikide jõupingutusi. Tegemist on mitmesuguste vahenditega, nagu õpiliikuvuse programmid (eelkõige programm „Erasmus+“), teadus- ja innovatsiooniprogrammid (Horisont 2020, eelkõige Marie Skłodowska-Curie meede), Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid, rahastamisvahendid (sealhulgas Euroopa investeerimiskava, mille raames juba rahastatakse haridusega seotud projekte Soomes, Portugalis ja Lätis) ning struktuurireformi tugiteenistus. Hariduse rahastamiseks kasutatakse peamiselt avaliku sektori vahendeid. Arvestades aga asjaolu, et nii riiklikul kui ka ELi tasandil napib rahalisi vahendeid, tuleks uurida võimalusi kasutada uuenduslikke rahastamisvorme, näiteks erasektori investeeringuid ja selliseid investeerimisvahendeid nagu euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond. Neid võiks kasutada teatavate hariduse pakkumise viiside (nt kiire internetiühendus koolides) ja teatavat liiki hariduse (nt kõrgharidusalane koostöö) edendamiseks.

Ühise tegevuskava rakendamisel lähtutaks praegusest tööülesannete jaotusest ja pädevustest, kasutades läbiproovitud koostöömeetodeid. Keskse kohal oleks eelkõige **Euroopa poolaasta**, mis toetataks struktuurireforme hariduspoliitika tulemuste parandamiseks ja millega kaasneks **ülespoole suunatud lähenemine**. Prioriteediks oleks muuta kvaliteetne ja kaasav haridus, koolitus ja elukestev õpe kõikidele kättesaadavaks, nagu see on ette nähtud Euroopa sotsiaalõiguste samba 1. põhimõttega,

Praegust **haridus- ja koolituselast ELi tasandi koostööd**, mis keskendub kogemuste vahetamisele, vastastikusele õppele ja liikmesriikide poliitikakujundajatele parima tava vahendamisele selle kohta, mis hariduse valdkonnas toimib, on kavas tõhustada, võttes arvesse 2025. aastaks seatud uusi prioriteete ja **püüdu luua Euroopa haridusruum**. Eelkõige oleks koostöö eesmärk käivitada protsess (*Sorbonne'i protsess*), millega nii poliitiliselt kui ka tehniliselt toetatakse kooli lõputunnistuste ja kõrgharidusdiplomide tunnustamise takistuste kõrvaldamist ning tööd koolitus- ja elukestva õppe tunnistuste sujuvama piiriülese valideerimise nimel.

Tutvustades 1. märtsil 2017 Euroopa Komisjoni valget raamatut Euroopa tuleviku kohta, ütles president Juncker: „*Euroopa Liit on muutnud meie elu paremaks. Me peame tagama, et see jätkuks kõigi nende jaoks, kes tulevad pärast meid.*“ Kui keskendume haridusele ja kultuurile oma arutelus selle üle, kuidas tugevdada meie ühist Euroopa identiteeti, ning pakume välja konkreetseid ideid ja algatusi selle eesmärgi saavutamiseks, oleme õigel teel **meie liidu mitmekesisuse ja rikkuse säilitamisel**.

17. novembril 2017 Göteborgis toimuval haridus- ja kultuuriteemalisel kohtumisel kutsutakse Euroopa juhte üles vahetama mõtteid ja andma strateegilisi suuniseid Euroopa Komisjoni järgmise **kuue keskse poliitilise soovitus** kohta (ilma et see piiraks järgmise mitmeaastase finantsraamistiku kohta tehtava otsuse kohaldamist):

- 1) edendada **programmi „Erasmus+“** kõikides juba osalevates õppurite kategooriates (õpilased, üliõpilased, praktikandid, õpipoisid ja õpetajad), et 2025. aastaks kahekordistada osalejate arv ja kaasata ebasoodsatest oludest pärit õppurid;
- 2) valmistada ette nõukogu **soovitus, mis käsitleb keeleõppe parandamist Euroopas**; soovituses tuleks sätestada eesmärk, et 2025. aastaks peaksid kõik eurooplased oskama keskkooli lõpetades lisaks oma emakeel(t)ele veel kahte keelt;
- 3) valmistada ette **nõukogu soovitus kõrgharidusdiplomite ja kooli lõputunnistuste / välismaal veedetud õppeperioodide vastastikuse tunnustamise kohta**. Sellega võiks kaasneda uus kord, mille kohaselt lihtsustatakse haridusdokumentide tunnustamist ja edendatakse koolitus- ja elukestva õppe tunnistuste piiriülest valideerimist (Sorbonne'i protsess);
- 4) suurendada 2020. aastaks rahastamisvõimet **kultuuri- ja loomesektorite tagatisrahastu** raames, et võimaldada suurema hulga riikide pankadel ja muudel finantseerimisasutustel oluliselt suurendada kultuuri- ja loomesektori rahastamist;
- 5) tegutseda selliste Euroopa ülikoolide loomise nimel, kes peaksid saama luua võrgustikke ning teha sujuvat piiriülest koostööd ja rahvusvaheliselt konkureerida; samuti tuleks tegutseda eesmärgiga **luua Euroopa riikidevahelise valitsemise kool** (asukohaga Itaalias, Firenzes, Euroopa Ülikool-Instituudi juures);
- 6) tugevdada **Euronewsi** Euroopa mõõdet.